

Rondetafelgesprek Economische gevolgen stikstofproblematiek – 13 september 2023

Olof van der Gaag (voorzitter NVDE)

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) onderkent het enorme belang van natuurbescherming en wil daar een bijdrage aan leveren. Naast natuurherstel en economische groei is het ook voor het tegengaan van klimaatverandering cruciaal dat het kabinet voortvarend aan de slag gaat met het oplossen van het stikstofprobleem. Wij begrijpen dat het kabinet een zware verantwoordelijkheid voelt om de problematiek van de PAS-melders zo snel mogelijk op te lossen en onzekerheid bij hen weg te nemen. Ook het geven van stikstofruimte voor woningbouw om het woningtekort op te lossen en infrastructurele projecten spreekt voor zich. Echter, in deze opsomming van prioritaire doelen ontbreekt wat de NVDE betreft een belangrijke grote opgave: de energietransitie.

De energietransitie draagt bij aan natuurherstel

Niet alleen de bouw van woningen en infrastructuur, maar ook de bouw van energietransitieprojecten loopt vertraging op doordat een juridisch geborgd, robuust pakket aan maatregelen van het kabinet om het stikstofprobleem op te lossen ontbreekt. Een wrange situatie, want duurzame energieprojecten stoten vaak alleen tijdens de bouw een kleine hoeveelheid stikstof uit en leiden vervolgens (als ze operationeel zijn) vaak tot zowel lagere CO₂-emissies als tot structureel lagere stikstofemissies (NO_x). Ook het PBL geeft aan dat juist energietransitieprojecten in de waardeketen bijdragen aan stikstofreductie. De energietransitie draagt dus bij aan meerdere belangen en doelstellingen: het creëren van stikstofruimte, de reductie van broeikasgassen, het versterken van de natuur, economische groei en het verduurzamen van meerdere sectoren, zoals landbouw, mobiliteit, industrie en gebouwde omgeving.

Stikstof heeft een serieuze impact op het tempo van de energietransitie en de haalbaarheid van projecten

Uit de meest recente Klimaat & Energieverkenning blijkt dat het kabinet achterloopt met het halen van de klimaatdoelstellingen voor 2030. In de notitie [Aanvullende maatregelen KEV](#) heeft de NVDE suggesties gedaan voor aanvullende maatregelen om de doelstellingen voor 2020 alsnog te kunnen halen. Vanuit RepowerEU wordt het belang van *strategische autonomie* en de rol die de energietransitie hierin heeft benadrukt. Door congestie op het net staan de projecten op het gebied van elektrificatie, groene waterstof en duurzame warmte zwaar onder druk. Belangrijke projecten om het netcongestieprobleem op te lossen, de energietransitie te versnellen en de klimaatdoelen van 2030 te kunnen halen lopen met [het wegvallen van de bouwvrijstelling](#) een groot risico op vertraging. Naast verzwaring van het elektriciteitsnet, gaat het bijvoorbeeld ook om waterstofbuizen en warmtenetten. Dergelijke projecten moeten

opnieuw integraal beoordeeld worden en nieuwe projecten hebben ook een vergunning voor de bouwfase nodig. Dit verlengt de doorlooptijd van energietransitieprojecten¹.

Deze zomer heeft de NVDE een enquête uitgezet in de duurzame energiesector ([zie publicatie](#)), samen met de aangesloten brancheverenigingen. De antwoorden van ruim 100 bedrijven zijn gegeven vóór de uitspraak van de Raad van State. Vrijwel alle bedrijven (93%) in de duurzame energiesector maken zich (**grote**) **zorgen** over de gevolgen van de stikstofregels voor de energietransitie, want:

- De haalbaarheid van projecten wordt onzeker (60%), projecten vertragen (70%) en worden duurder (35%).
- 11 procent van de respondenten voorziet **één tot twee jaar vertraging** en 6 procent van de bedrijven loopt zelfs tegen **meer dan twee jaar vertraging** aan door stikstofregels.
- Vooral projecten voor **infrastructuur voor elektriciteit en voor warmte** (geothermie en warmtenetten) worden hard geraakt door de stikstofregels.
- Qua *CO₂-reductie* van projecten die nu meer dan een jaar vertraging oplopen of niet meer doorgaan, geven 14 bedrijven aan dat het opgeteld gaat om ruim **27 megaton CO₂-reductie** (gedurende levensduur project).
- Qua ordegrrootte van de *investeringskosten* die de projecten vertegenwoordigen, die nu meer dan een jaar vertraging hebben of niet doorgaan, antwoorden bedrijven variërend van een paar ton tot een miljard euro. De investeringen van 28 bedrijven die concrete bedragen noemen, zijn opgeteld **3 miljard euro**.

Wij vragen de Tweede Kamer daarom om te komen met oplossingen voor de energietransitie

De energietransitie draagt bij aan het creëren van stikstofruimte en reductie van broeikasgasemissies. Tegelijkertijd zorgt het wegvallen van de bouwvrijstelling voor verdere vertraging van projecten in de energietransitie. Daarom pleit de NVDE met [een brede coalitie van bedrijven](#) voor het geven van prioriteit aan de energietransitie in de stikstofaanpak.

Dit vraagt wat de NVDE betreft om de volgende **primaire oplossingen**:

1) verdere uitwerking van een **aparte categorie** voor de energietransitie **op basis van de Europese hernieuwbare energierichtlijn (REDIII)** in een programmatische aanpak.

2) de **hoogste prioritering** voor de energietransitie in het verdelen van vrijgekomen *stikstofruimte* in zowel het Stikstofregistratiesysteem (SSRS), als de Rijksbank Klimaat & Energie. Vul deze stikstofbanken zo snel mogelijk met stikstofruimte, vrijgekomen uit diverse bronmaatregelen.

---

¹ Naast Porthos zelf zijn voorbeelden hiervan de aansluitingen van nieuwe offshore windparken, zoals IJmuiden Ver (twee jaar) en Nederwiek 1 en 2 (1 jaar). Ook is er een mogelijke impact op projecten als de waterstofinfrastructuur (backbone en opslag), laadinfra voor elektrisch vervoer en grootschalige warmte(-infrastructuur)projecten zoals geothermie (boringen, back-up en potentieel geogas) en het project WarmtelinQ.

3) Het maken van een **juridisch kader voor intern en extern salderen** bij en via energietransitieprojecten. Werk de aangekondigde aangepaste regels voor extern salderen verder uit, zoals een lager afroompercentage voor energietransitieprojecten, en heb aandacht voor stikstofreductie in de waardeketen en door de tijd.

Naast de drie genoemde primaire oplossingen zijn er ook *flankerende maatregelen* die helpen om zoveel mogelijk vertraging te voorkomen:

a) Zorg dat er naast het Transitiefonds Landelijk Gebied een *innovatiefonds voor het toepassen van de 'Best Beschikbare Technieken' op het gebied van stikstofreductie* komt. Dit fonds wordt ingezet om nieuwe technologieën te financieren, aan te jagen en op te schalen. Richt dit fonds dusdanig in dat deze cross sectoraal functioneert, zodat innovaties uit de industrie, mobiliteit en landbouwsectoren onderling uitgewisseld worden.

b) Het *versneld uitvoeren van de [Routekaart Schoon & Emissieloos Bouwen 2030](#)* om stikstofemissievrij bouw materieel zo snel mogelijk op te schalen. Alle energietransitieprojecten waarbij inzet van bouw materieel nodig is, hebben te maken met deposities in de aanlegfase. Emissieloos bouwen vergt een gezamenlijke inspanning van overheden en bedrijfsleven. Projectontwikkelaars en bouwers zijn hier al volop mee bezig, maar lopen aan tegen enerzijds beschikbaarheid en anderzijds geschiktheid: er is nog relatief weinig uitstootvrij bouw materieel en voor sommige activiteiten zijn de benodigde machines nog in ontwikkeling. Verdere stimulans voor opschaling en innovatie is nodig.

Toelichting bij oplossing 1 + 2 (aparte categorie en prioritering):

Zorg zo snel mogelijk voor een juridisch houdbaar alternatief gebaseerd op geborgde stikstofreductie in plaats van de bouwvrijstelling en geef energietransitieprojecten hierbij de hoogste prioriteit, vanwege de bijdrage die zij kunnen leveren aan CO₂-reductie, stikstofreductie én natuurherstel. Denk hierbij aan een generieke toestemming/regeling voor duurzame energie en de daarbij behorende infrastructuur of het creëren van een aparte categorie² in de wet voor dit type projecten. De NVDE pleit in dit licht voor een *categorisering* voor verschillende typen projecten en ziet daarbij vervolgens kansen voor een *programmatische aanpak*. Daarbij wordt in de categorisering een verschil gemaakt tussen **(A)** activiteiten die alleen stikstof uitstoten in de aanlegfase (bijvoorbeeld windparken, hoogspanningsstations, netinfrastructuur, laadinfrastructuur, energieopslag, geothermie, warmtenetten, waterstofinfrastructuur, elektrificatie in de industrie) en **(B)** activiteiten die zowel in de aanleg als exploitatiefase stikstof uitstoten. Het is vervolgens van belang om te kijken naar de latente ruimte die aanwezig is een gebied, en deze ruimte vervolgens te verzamelen en te

---

² Een voorwaarde voor deze aparte categorie om in overeenstemming te zijn met de Habitatrichtlijn, vormt dan wel dat met behulp van een ecologisch onderzoek wordt aangetoond dat de energietransitieprojecten die uitgevoerd worden geen (negatieve) effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen in het betreffende Natura-2000-gebied.

gebruiken voor de eerste categorie (A). De activiteiten van categorie A, energietransitieprojecten, kunnen op basis van de noodverordening al worden aangemerkt als ‘projecten met dwingende reden van groot openbaar belang’. Deze categorie projecten kan via het stikstofregistratiesysteem (SSRS) ontwikkelruimte krijgen.

Toelichting bij oplossing 3 (juridisch kader salderen energietransitie):

De NVDE ziet [kansen](#) om duurzame energie juist een bijdrage te laten leveren aan het oplossen van het stikstofprobleem en het herstellen van de natuur, bijvoorbeeld via *productie van groen gas via mono-mestvergisting, duurzame energieprojecten die uitgaan van multifunctioneel ruimtegebruik* als alternatief business model voor veehouders die willen krimpen of stoppen³ of het intern / extern salderen via zon- en windprojecten. Zowel opties voor intern salderen (de bespaarde emissies tijdens de bedrijfsfase gebruiken om tijdelijke emissies tijdens aanlegfase te salderen) als extern salderen (denk aan extra aanleg van zon -of windparken om de aanleg van woonwijken weer mogelijk te maken) zouden verder kunnen worden uitgewerkt. Ook salderen binnen de sector is een mogelijkheid en heeft onze voorkeur, denk aan het gebruik van de vermeden uitstoot door opwek met zonnepanelen voor saldering bij de realisatie en bedrijfsvoering van duurzame energieprojecten, zoals een bio-warmte-installatie⁴. Wij verwelkomen de uitzondering van de vergunningsplicht voor intern salderen voor de energietransitie en pleiten verder voor het spoedig uitwerken van de aangekondigde *aangepaste regels voor extern salderen*, zoals een lager afroompercentage voor energietransitieprojecten.

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) maakt zich sterk voor een energievoorziening die volledig is gebaseerd op hernieuwbare energie door het bundelen van krachten uit de gehele sector. De aangesloten bedrijven zijn actief in hernieuwbare elektriciteit, warmte en gassen en in duurzame mobiliteit, de gebouwde omgeving en de industriesector.

³ Voorbeelden hiervan zijn agri-PV of grondgebonden zonneparken als buffergebied tussen een Natura 2000 locatie en een stikstofproductie locatie. Dit biedt agrariërs een extra inkomstenbron. Eventuele inkrimping van huidige activiteiten hoeft dan niet per definitie te leiden tot het (volledig) stoppen met bedrijfsactiviteiten om bedrijfseconomische redenen. Naast zonnestroom liggen hiervoor ook kansen voor windenergie en op het gebied van de warmtevoorziening specifiek voor zonnecollectoren.

⁴ In het lineaire emissie-denken en de daarop gebaseerde huidige emissiewetgeving wordt nog geen rekening gehouden met de netto veel lagere NOx-uitstoot van een bio-ketel. Deze is immers veel lager dan de NOx-uitstoot van een gasketel als meegenomen wordt dat stikstof die uit de pijp komt bij een bio-ketel even daarvoor uit de atmosfeer is gehaald en bij een gasketel juist wordt toegevoegd aan de atmosfeer.